

Както бе посочено в началото на настоящата статия, двутомният труд на Вазов и Величков съдържа не само художествени текстове. Това е в съответствие с традицията от Възраждането за широкоспектърен обхват на обучението по „словесност“, което освен българския език и литературата в днешния тесен смисъл на понятието включва и стилистика, риторика, писма и пр.

В Част I на „Българска христоматия“, веднага след дял „Приказки“, е поместен дял „Описания и пътешествия“. Той съдържа 26 жанрово разнообразни текста – откъси от пътеписи; научнопопулярни описания на земен релеф и водни басейни, на растителност, животински видове и пр.; пейзажни картини от художествена проза и др., които калейдоскопично сменят природния отрязък. Читателят „се среща“ с най-различни природни обекти – морета, планини, планини, океани, вулкани, водопади; „вижда“ Египет, руската степ, Копривщица, Арабия, Рейн, Делиормана, Ливан, Лисабон, Старо Търново, Рим..., които фигурират в един богат географски атлас. Негови създатели са знаменити естествоизпитатели (Бюфон), известни учени, писатели и политици (Волней), видни класици на историографията (Тацит), български творци на словото (Вазов). С географската си част христоматията на Вазов и Величков продължава богатата традиция в географското образование отпреди Освобождението, когато за 40 години (от 1835 до 1874 г.) се издават 41 учебника по география, без да се броят преизданията<sup>14</sup>. Важно е да се изтъкне, че двутомникът е продължител на центростремителната и едновременно с това на центрбежната насоченост на географското знание, като под „център“ разбираме България. Ако в петкратно издавания учебник по география на Й. Груев ключов е въпросът „Що е Европа?“, то в географската си част Вазово-Величковата христоматия поддържа Груевото конципиране на Европа като висок еталон за следване по отношение на търговия, поминък и просвета. С това учебната книга продължава да работи за идеята българинът да разпознава себе си като европеец.

Дял „Писма“ – третият по ред в Част I на *Христоматията*, съдържа 10 послания от знакови за европейската култура и история фигури – Наполеон Бонапарт, Жорж Санд, Жан-Жак Русо, Волтер, П. Расин и мн. др. Българското възраждане, както е известно, е време на специфична епистоларна култура<sup>15</sup>, към която училището проявява обясним интерес. Публикуваните в христоматията писма имат образователен заряд в няколко посоки: те възпитават вкус към красноречивото и убедително изложение по значим за обществото въпрос, предлагат модели за структуриране на собствено писмо, служат като пример за гражданско мислене. С всичко това „Българска христоматия“ става не само ценен източник на епистоларна култура и помагало по писмено общуване, но и наръчник по гражданско образование, стъпващ върху висок европейски критерий.

Дял V – „История“, съдържа откъси от исторически съчинения, които се вписват в обучението по развитие на повествователната реч. Текстовете от Б[ъ]окл, Николай Карамзин, Юрий Венелин, Георги Раковски, М. Дринов и др. – общо 15 – отварят широк исторически хоризонт, който разчупва популярната през Възраждането рамка, изразяваща „българския участък“ от общите знания за миналото, и осигурява „излаз“ към други общности и събития. Известно е, че всяка история е начин за изграждане на идентичност. Включвайки разкази както за българския, така и за други европейски народи, христоматията импли-